

Utbildningsinspektion i Tjelvarskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–3

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	4
Bedömning av förutsättningarna	7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Tjelvarskolan den 25-26 september. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Gotlands kommun och Tjelvarskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Tjelvarskolan intervjuades rektor, lärare, elevvårdspersonal, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklass samt årskurserna 1–3. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan

Tjelvarskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	34
Grundskola	134

Verksamheten består av två förskoleklasser samt årskurserna 1–3. Skolan är organiserad i två arbetsenheter som bedriver undervisning i två separata byggnader. Tillsammans arbetar det 35 personer på skolan. Skolan har ett skolbibliotek som är bemannat större delen av dagen. Eleverna går vidare till Solbergaskolan.

På Tjelvarskolan har förskoleklass och grundskola inspekterats. Kommunens ansvarstagande för skolbarnsomsorgen beskrivs i en separat rapport avseende hela kommunens skolbarnsomsorg.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Tjelvarskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Tjelvarskolan bör följa upp elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Skolans undervisning är i stor utsträckning inriktad på målen att uppnå och inte mot målen att sträva mot som läroplanen föreskriver. Elevernas delaktighet i det egna lärande bör öka. I detta utvecklingsarbete är elevernas ökade kännedom om utbildningsmålen en viktig del. Skolans kvalitetsarbete bör utvecklas och tydligare redovisas i kvalitetsredovisningen. Det pedagogiska ledarskapet bör även utvecklas.

Tjelvarskolan bedriver ett gott värdegrundsarbete i många hänseenden. Trygghet och trivsel bland eleverna är hög. Det är dock angeläget att skolans likabehandlingsplan åtgärdas så att den motsvarar författningens krav.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med förordningens krav (2° kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolan bör förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av skolans samlade resultat vad gäller elevernas kunskaper.
- Skolan bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.
- Skolan bör förbättra elevernas möjligheter att utöva inflytande över sitt lärande.
- Skolan bör förbättra arbetet med att utveckla de kvaliteter som läroplanen anger.

- Skolan bör tydliggöra åtgärdsprogrammets utformning.
- Skolans identifiering av elever i behov av studiehandledning bör utvecklas.
- Skolan bör förbättra utvecklingssamtalens innehåll.
- Skolan bör bättre anpassa undervisningen efter elevers behov.
- Skolans kvalitetsredovisning bör förbättras.
- Rektorns pedagogiska ledarskap bör utvecklas.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna.

Kunskaper

Förskoleklassen ska enligt skollagen stimulera varje barns utveckling och lärande och ligga till grund för fortsatt skolgång. Verksamheten ska ha ett stort inslag av lek, där lek och lärande samverkar. I Tjelvarskolan tillägnar sig eleverna, enligt rektor och lärarna, grundläggande matematiska begrepp och stimuleras i sin språkutveckling. Elevernas lärande samt sociala utveckling dokumenteras av ansvarig lärare. Enligt inspektörerna innehåller verksamheten lek och utrymme för eget utforskande. Inspektörerna bedömer att förskoleklassernas verksamhet ger eleverna förutsättningar att utvecklas på det sätt som anges i de nationella målen för skolformen.

De nationella kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst ska uppnå efter det femte skolåret i samtliga ämnen. Lärarna dokumenterar elevernas kunskapsutveckling i sina ämnen. Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i relation till de nationella målen. Det är nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolnivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Skolan saknar en samlad bild av elevernas kunskapsresultat och analys av denna. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av skolans samlade resultat vad gäller elevernas kunskaper.

För att eleverna, i enlighet med läroplanens intentioner, ska kunna ta ansvar för sin egen utbildning, krävs också att skolan klargör vilka mål utbildningen har. Eleverna delges målen i svenska och matematik. Däremot har eleverna inte någon kännedom om målen i de övriga ämnena. Inspektörerna bedömer att Tjelvarskolan bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.

Normer och värden

I läroplanen anges att skolan ska främja respekt och förståelse för andra människor, förmåga till inlevelse samt respekt och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv. Resultatet av ett sådant värdegrundsarbete kan vara svårt att mäta. Ett tecken på resultat kan emellertid vara hur eleverna förhåller sig i skolmiljön. I skolans kvalitetsredovisning från enkätundersökning från läsåret 2005/2006 anger 100 procent i årskurs 3 att de känner sig trygga och att de har förtroende för vuxna. Resultatet är detsamma som föregående år. I kvalitetsredovisningen uppger 24 procent av eleverna i årskurs 3 att det är svårt att få arbetsro under lektioner. I intervjuer uppger alla eleverna att de trivs

och att de vuxna agerar när det behövs. Inspektörerna bedömer att skolans värdegrundsarbete är gott, men arbetet bör analyseras och följas upp bland annat mot bakgrund av den bristande arbetsron i vissa klasser.

I skolans uppdrag ingår, enligt läroplanen, att aktivt förmedla och hos eleverna förankra vårt samhälles grundläggande värden och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. Inspektionen visar att detta uppdrag exempelvis kommer till uttryck i skolornas förebyggande arbete mot diskriminering. Skolorna kan dock inte visa något samlat resultat i detta avseende. Inspektörerna bedömer att skolorna bör följa upp och utvärdera sitt arbete för få en samlad bild av huruvida eleverna utvecklas i riktning mot att omfatta vårt samhälles grundläggande värden och att det säkerställs att skolans insatser ger önskat resultat. Rektorns roll i detta arbete är viktig.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet uttrycks att de demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, ska omfatta alla elever, och att eleverna ska ha reellt inflytande på utbildningens utformning. I den kommungemensamma elevenkäten från 2006 svarar 95 procent av eleverna i årskurs 3 att de kan framföra åsikter samt 93 procent att vuxna lyssnar på dem. I intervjuer uttrycker eleverna endast i begränsad utsträckning att de har möjlighet att påverka innehållet i undervisningen, då främst genom att bestämma i vilken ordningsföljd uppgifter ska utföras och att inflytandet även är beroende av vilken lärare man har. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör förbättra elevernas möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning och sitt lärande.

Alla som arbetar i skolan ska enligt läroplanen främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. I kvalitetsredovisningen från 2006 konstateras att ett förbättrat inflytande ska ske genom att utveckla delaktighet i skolans elevråd och skolråd. Inspektionen visar att Tjelvarskolans elever ges möjlighet till inflytande över skolans verksamhet i stort genom klassråd, elevråd och skolråd. Elevrådet omfattar årskurs 2 och 3. Elevrådsrepresentanterna har som uppgift att berätta för elever i förskoleklass och årskurs 1 vad som diskuterats och beslutats. De frågor som hittills har tagits upp i klassråd och elevråd har rört inre och yttre skolmiljö, regler och mat. Inspektörerna bedömer att eleverna ges möjligheter till inflytande över skolans verksamhet som helhet.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Tjelvarskolans har en likabehandlingsplan som innehåller bland annat en beskrivning av det förebyggande arbetet, åtgärder vid akuta situationer och dokumentationens utformning. Däremot omfattar den inte, vilket författningen kräver, en redogörelse av förebyggande åtgärder utifrån aktuell kartläggning och verksamhet, ansvarsfördelning mellan rektor och övriga vuxna samt rutiner vid eventuella kränkningar från vuxens sida. Planen har tagits fram av lärare i skol-

området, elevrådet, elevvårdspersonal samt föräldrar. Vid intervjuer med elever framkommer det att eleverna och föräldrar inte känner till likabehandlingsplanen. Inspektörerna bedömer att Tjelvarskolans likabehandlingsplan måste utvecklas i enlighet med författningskraven och göra den känd hos eleverna och deras föräldrar. Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLF5:2007:7).

I läroplanen anges att lärarna ska främja respekt och förståelse för andra människor. Lärarna framhåller att eleverna tränas kontinuerligt i att ha ett respektfullt sätt gentemot varandra. Alla lärare har gått flera utbildningar i att arbeta med värdegrundsfrågor. Eleverna uppger att värdegrundsfrågor diskuteras både vid aktuella situationer, men även utan något särskilt har hänt. I likabehandlingsplanen har skolan även lyft fram vikten av att uppmuntra eleverna att uttrycka tankar och att ha åsikter i undervisningen. Detta bekräftades även under de lektioner som inspektörerna besökte. Inspektörerna bedömer att Tjelvarskolan bedriver ett gott värdegrundsarbete, men att detta bör utvärderas för att säkerställa att arbetet är ändamålsenligt.

I Tjelvarskolan sker samverkan med föräldrar genom utvecklingssamtal kring den enskilde eleven men även genom skolrådet. I skolrådet har klassrepresentanterna diskuterat bland annat likabehandlingsplan, ombyggnad av skolan och parkeringssituationen på skolan. Inspektörerna bedömer att Tjelvarskolan att samverkan skola och hem är god.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

I läroplanen och kursplanerna anges mål att sträva mot och därmed inriktningen på skolans arbete. Av läroplanen framgår bl.a. att skolan ska sträva efter att varje elev lär sig lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. Lärare uppgav vid intervju att undervisningen främst i elevens val utgår från målen att sträva mot. Vid lektionsbesök ser inspektörerna ett flertal exempel på undervisning med upplägg och innehåll som utgår från mål att sträva mot, bland annat i temaarbetet "Kretsloppet". Eleverna uppmuntras att delta i planering, att formulera ståndpunkter samt ges möjligheter att använda olika arbetssätt. Inspektörerna kunde se motsatta exempel, där lektioner inte tog avstamp i mål att sträva mot t.ex. inte ger eleverna möjlighet till reflektion. Inspektörerna poängterar vikten av en likvärdig utbildning och bedömer att skolan därför bör förbättra arbetet med att utveckla de undervisningskvaliteter som läroplanen anger.

Individanpassning och stöd

Läroplanen föreskriver att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Undervisningen ska ta hänsyn till elevens bakgrund och tidigare erfarenheter. Vid lektionsbesök kunde inspektörerna se att graden av individanpassning varierar. Elever uttrycker även vid intervjuer att arbetsuppgifter och arbetssätt oftast är desamma för alla. Inspektörerna bedömer undervisningen inte anpassas till individen i tillräcklig utsträckning och att denna bör öka.

Enligt grundskoleförfattningen ska rektorn se till att en utredning inleds om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram upprättas. Av åtgärdsprogrammet ska

framgå vilka elevens behov är, hur behoven ska tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas. På skolan har ansvaret tydliggjorts för att tidigt upptäcka elever i behov av särskilt stöd. På Tjelvarskolan används för flertalet elever kommunens gemensamma åtgärdsprogram. Dessutom används skolans elevvårdsprotokoll för ett fåtal elever. Inspektörerna bedömer att dessa dokument har olika syften. Av den anledningen bör utformningen av åtgärdsprogrammen tydliggöras.

Enligt grundskoleförordning ska en elev få studiehandling på sitt modersmål om eleven behöver det. På Tjelvarskolan finns inga rutiner för att identifiera behov av studiehandledning. Inspektörerna bedömer att skolans identifiering av elever med behov av studiehandledning bör utvecklas.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Läraren ska, enligt läroplanen, utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. På Tjelvarskolan sker utvärdering och uppföljning av de enskilda elevernas kunskapsutveckling i svenska och matematik med hjälp av ett eget utarbetat dokumentationsmaterial den så kallade "Muren", läsutvecklingsschema två gånger per år och diagnostisk material i förskoleklass samt övriga årskurser. Övriga ämnen bedöms utifrån de i skolområdet lokala bearbetade av de nationella kursplanerna. Utifrån den individuella utvecklingsplanen följs elevernas utveckling upp i samband med utvecklingssamtalet. Föräldrar uppger i intervjuerna att informationen som ges vid utvecklingssamtal inte avser samtliga ämnen, utan är fokuserad på svenska och matematik. Rektor får information om elevernas kunskapsutveckling, främst i svenska, matematik och engelska, på klasskonferenser. Inspektörerna bedömer att elevernas kunskapsutveckling följs upp på lärarnivå i samtliga ämnen. Inspektörerna bedömer att utvecklingssamtalens innehåll bör förbättras, så att de omfattar samtliga ämnen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Varje skola ska, enligt författningarna, årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen har förverkligats, en analys och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. Personal och elever ska vara delaktiga i framtagandet av kvalitetsredovisningen och vårdnadshavare ska beredas möjlighet att delta i arbetet.

Tjelvarskolan har en kvalitetsredovisning från läsåret 2005/2006 som till viss del uppfyller förordningens krav. Den innehåller beskrivningar av de nationella målen, resultat, viss analys och vissa förslag på åtgärder för utveckling. Lärare och föräldrar har lämnat synpunkter under en utvärderingsdag samt under ett skolråd. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen bör utvecklas vad gäller analysen och förslag på åtgärder för att uppnå en bättre måluppfyllelse. Skolans lärare utvärderar undervisning och värdegrundsarbetet i arbetslaget varannan vecka under så kallad reflektionstid. Exempelvis diskuteras resultaten av elevernas läsutveckling. Resultaten från elev- och föräldraenkäter diskuteras varje läsår i arbetslagen. Inspektörerna bedömer att kvalitetsarbetet som funktionellt men att det kan utvecklas bland annat med hänvisning till bristande uppföljning av elevernas kunskapsresultat.

Ledning och intern kommunikation

Den som är rektor ska ha pedagogisk insikt, förvärvad genom utbildning och erfarenhet. Särskilt ska rektor verka för att utbildningen utvecklas och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. För att utöva sitt ledarskap ska rektor enligt grundskoleförordningen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Rektorn på Tjelvarskolan leder skolan med hjälp av en arbetsenhetsgrupp, bestående av en representant från varje arbetsenhet. Arbetsenhetsledarna ger rektorn information om verksamheten och tillsammans initierar de pedagogiska diskussioner i enheterna. Rektorn är väl känd bland elever och föräldrar och rör sig ofta ute i verksamheten. Den pedagogiska utvecklingen på skolan drivs även genom att rektorn bestämmer dagordningen under gemensamma pedagogiska konferenser. Frågor som diskuteras är exempelvis resultat i enkäter, kursplaner och pedagogisk handledning. Rektorn deltar på elevvårdskonferenser och klasskonferenser. Inspektörerna bedömer att rektorn är väl förtrogen med verksamheten han leder, men att det pedagogiska ledarskapet bör utvecklas inom de identifierade brist- och förbättringsområdena, exempelvis uppföljning av elevernas kunskapsresultat, i rapporten.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

För de elever som bedöms behöva undervisning i svenska som andraspråk i stället för svenska, ska sådan undervisning anordnas. Svenska som andraspråk är ett eget ämne med egen kursplan och särskilda bedömningsgrunder. Svenska som andraspråk ges på Tjelvarskolan som stöd till svenska och eleverna bedöms efter kursplanen i svenska. Inspektörerna bedömer att svenska som andraspråk i Tjelvarskolan inte anordnas enligt författningarnas krav, vilket måste åtgärdas.

Tillgång till utbildning och information om utbildning bedöms i övrigt av inspektörerna som god.

Personal

På Tjelvarskolan har alla lärare pedagogisk utbildning för den undervisning som de bedriver, med ett undantag.

Enligt läroplanen har rektorn ett ansvar att personalen får kompetensutveckling så att de professionellt kan utföra sina uppgifter utifrån skolans behov. Enligt lärare är möjligheten till kompetensutvecklingen god. Denna är till viss del kopplad till mål och resultat i kvalitetsredovisningen, exempelvis när det gäller värdegrundsarbetet på skolan. Inspektörerna bedömer att skolans kompetensutveckling kan utvecklas och knytas starkare till skolans utvecklingsarbete.

Enligt skollagen ska skolledningen, lärare och personal ha nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för verksamheten. Skolledningens och lärarnas bristande kunskaper om åtgärdsprogramms utformning och vilka krav som gäller för svenska som andraspråk påpekar inspektörerna vikten av kännedom av de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Materiella resurser

Inspektörerna har under inspektionen granskat tillgången till läromedel, lokaler, skolbibliotek och användning av datorer och har bedömt att kvaliteten uppfyller kraven för en ändamålsenlig undervisning.

Datum	Ort
2008-01-29	Stockholm

Marita Bergman

Mats Peterson